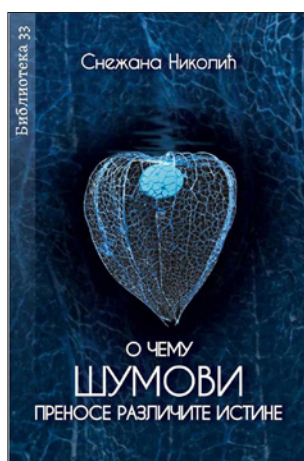

Alen Brlek

U SLUČAJU NEODGOVARAJUĆEG TUMAČENJA, DOPISATI – PJESNIKINJA S LOZINKAMA SVIJETA; STOJEĆI

(Snežana Nikolić: *O čemu šumovi prenose različite istine*, Agora, Novi Sad, 2023)

Ponoć je i dvadeset devet minuta, odnosno, trenutno je samo dvadeset devet minuta. U toj činjenici krije se jedna posve pjesnička, no privatna istina, u kojoj vidim toliko mi poznat i opipljiv simbol, ili znak, poput pucnja koji označava jedno *sada* koje će formirati vrijeme, događaje i posljedice. Ovaj tekst će, osim svojevrsnog osobnog prijeloma u dvadeset devetoj minuti, ali prije svega o onom koji je Snežana Nikolić nanijela književnosti, biti i posljedica tog jednog *sada* koje je ustanovila zbirka *O čemu šumovi prenose različite istine*.

Parafrazirat ću prvi stih zbirke i reći da između pisanja i disanja nema suštinske razlike, i stoga ću, nastojeći izaći iz vlastitog šuma u ovom tekstu–pismu poeziji, biti moguće neobičan i reći neke stvari koje će, nadam se, vrijeme samo potvrditi, umjesto da me buduće *sada* proglasi

luđakom. A tu bih negdje, jer tako nalaže disanje, rekao da se zapravo radi o donekle poetskom osvrtu na čitanje zbirke Snežane Nikolić, jer iskreno, drugačije i ne znam govoriti o svemu što se nalazi u zbirci, o kontekstu u kojem se nalazi, o tom prijelomu koji se dogodio. Mogla bi se ispisati čitava studija o Snežanim *šumovima*, ali to neka pišu neki drugi, stručniji i logičniji ljudi, vrijedit će svakog trena, obećajem. To je tako, djelomično, i zbog dugogodišnjeg poznavanja poezije Snežane Nikolić. O tome zašto bismo najprecizniji bili u nazivanju ovog teksta pismom, više na samom kraju.

Svijet zaboravlja svoje lozinke, i to je, osim stiha u samoj zbirci, jedna od onih očiglednih istina koju ne vidimo iz nekog razloga pa nam treba netko da nam ju, tako očitu, ipak iskaže, ili bar nekako ukaže na nju. Zbirka *O čemu šumovi prenose različite istine* prepuna je takvih iskaza. Iskaza koji nam remete svakodnevnicu, ne samo jezičku, koji nam u susretu sa *potopom* objašnjavaju sav užas tog nadolazećeg potopa. Pritom, valja primijetiti da je riječ *potop* palindrom i da će do susreta doći koliko god neki možda ne željeli to, a drugi iz nekog razloga željeli. No! Jezik. Snežana Nikolić nam svojom poezijom nudi kopno, iznova nas uči govoriti *remećenjem spontanog niza* kako je to rekao Ste-

van Bradić, jer iako svojom poezijom prati formu, ritam, tradiciju i sve čega se možete sjetiti što dobra poezija podrazumijeva, Snežana Nikolić istovremeno remeti „javni red i mir” očekivanja, i od stvarnosti i od realnosti čitatelja. A to je ono što poezija, u svojoj suštini, mora biti, *bomba u jeziku*, kako je davno definirao Marko Pogačar. Uzgred, kopno koje šumovima gradi, nije otok.

Bila je 2018. godina kada sam za *Polja* pisao tekst o zbirci poezije *Šrapneli – pejzaži od baruta* Danila Lučića, u kojoj se ta eksplozija doslovno simulira grafičkom obradom. Sama zbirka izašla je 2017. godine u nakladi Arete iz Beograda, što znači da smo na još jednu čitavu *eksploziju*, ovoga puta značenjsku i vizualnu, u srpskom pjesništvu čekali punih šest godina, pored *poludinamita* zbirke Maše Seničić *Povremena poput vikend-naselja* (Treći trg, 2019) i tamnog minskog polja *Onism-a* (Gradska biblioteka „Vladislav Petković Dis”, 2018), zbirke pjesama Dalibora Tomasovića. Još jedna takva zbirka, koja se u nastojanjima da godinama malo-pomalo i strpljivo ruši zidove sve do nakladnika, koji nemaju sluha, zbirka je Bojana Todorovića naslova *Karibu* (onlajn izdanje, 2023), koju je autor sam objavio na internetu. Svakako, svatko tko prati regionalno pjesništvo svjestan je da je bilo zbirki koje su imale značajan odjek, dobile bitne i mnoge nagrade, i to posve zasluženno u trenutku i okruženju u kojem su se nalazile, i siguran sam da će bar jedna od njih izdržati test vremena. No nijedna od njih nije zatresla tlo, obujmila jezik palindromom ponovnog rađanja kako je to učinila Snežana Nikolić, nijedna nije toliko beskompromisno ušla u jezik, značenje i komunikaciju s književnim naslijeđem i budućnošću, i kako je to rekla Monika Herceg, ovo je „jedna od najsvjetlijih točaka moderne srpske pjesničke produkcije” (tek da ne bi bilo zabune, ovo su učinile i gore spomenute tri zbirke).

Vodu ne možeš objasniti, kaže jedan od mnogih kurzivnih stihova u zbirci *O čemu šumovi prenose različite istine*, što je naizgled paradoksalno kada znamo da su u pjesnikinjoj jednadžbi voda, riječ i šum iskaz iste, vrlo bitne – pokretne, stvari/istine/života. No kada se prisjetimo citata s početka zbirke, onog En Karson, o tome kako bogovi znaju sve ljudske riječi ali ih mijenjaju po volji, paradoksalno paradoks nestaje, jer već je i samo postojanje paradoksa, koliko mi je poznato iz fizike (neka me isprave pametniji), određen dokaz stvarnosti. Kako ne bih odlazilo u sve mogućnosti koje voda-jezik daje kada se sveobuhvatnost ovakve pjesničke zbirke uzme u obzir, htio bih ukazati na feministički, emancipatorski moment u samom tom paradoksu (iako se u zbirci prepliću stihovi koji su jasno i nedvosmisleno smijeh u lice patrijarhata), u kojem Snežana Nikolić, zamislimo, uzima duboki udah iz još nenarušene i iznimne tradicije, odlučuje u riječi, stihove, pjesme, uklesati svoju volju. Takva je hrabrost ono što jeziku treba i što danas, prije svega, treba poeziji. Jer iza te hrabrosti nalaze se duboka zapitanost i empatija, ne samo prema književnosti već i prirodi, tj. domu, pored onog koji je i jezik, svih nas, pa mi se čini opravdanim reći da se pjesnikinja istovremeno stavlja u dvije pozicije – onu koja promatra i bilježi, i onu u kojoj se nju promatra i bilježi, tražeći odgovor ili neku vrstu skloništa u onome što će ta „super pozicija” izreći ili će utihnuti. Snežana Nikolić je u ovim šumovima i spisateljica i čitateljica. S lozinkama bar jednog svijeta.

„Ne ustajem jer mislim da je čitanje poezije svečan čin, već jer su pjesme pisane tako da diktiraju ritam disanja, a sjedeći, disanje je ometeno”, rekla je Snežana Nikolić i poput dirigentice, svojim čitanjem, nametnula disanje svima prisutnima. To disanje,

iskreno će reći svatko tko je aktivno slušao, nije posve prijatno koliko je iznevjeravanja, kidanja disanja iz stiha u stih kojim pjesnikinja stvara plićak u svima nama, povlači more prije no se val ljepote i hrabrosti zaputi prema nama. U tom plićaku ima mnogo stihova predaha, koji se na prvu mogu učiniti banalnima, no već idućeg trenu shvatimo da smo se na neobičan način našli usred mira i zaigranosti, u trenu zaboravili na „opasnost” koja dolazi – jezik šuma. A taj je šum crn, svih boja, potresno umirujući. Smatram bitnim skrenuti pažnju na ono što je ovaj način čitanja pozdravio i učinio prisutnim; iako poezija Snežane Nikolić nije poezija performansa, ona je zasigurno *stojeća*, stabilna i sveta krošnja pod kojom odmara Judita Šalgo.

Da, potresno umirujuća. To bi, za mene, bio najbolji opis poezije Snežane Nikolić. Zašto? Tu se vraćamo onom *na kraju* spočetka. Zato što je recentna, bar spomenuta šestogodišnja pjesnička produkcija u Srbiji velikim dijelom uljuljkano uznemirujuća, a odatle dolazi do tolike razlike, vidljivo je iz same produkcije koja se odvija kao na traci. Da ne bi bilo učitavanja ikakvih svjetonazora u ovo mišljenje i viđenje situacije – to se sve češće događa i poeziji u Hrvatskoj, te polako postaju odraz jedna drugoj. Zašto je tome tako? Nedostatak čitanja i koncepta, odnosno, nedostatak hrabrosti da se jednostavno ustane i diše. Pisanje koje nije građeno na temeljima čitanja, posvećenosti da se pročitano očuva kroz osmišljavanje novog jezika koji će bar pokušati biti odbrana od udara vala, i pisanje koje ne misli na disanje, pisanje je koje će progutati grafička eksplozija, polu-dinamit, tamno minsko polje, stado karibua ili palindrom.

O čemu šumovi prenose različite istine zbirka je poezije čije *sada*, siguran sam, nikada neće proći, i koja će biti bitan prijelom jednog dana (a to govorim samo zato što nemam povjerenja u sadašnji trenutak, odnosno u njegovu svijest o značaju poezije Snežane Nikolić), na kojem će baš kao i od pravog, *kosti poezije* postati čvršće i odlučnije preoblikovati tijelo stvarnosti nabolje za svakog tko ju nastanjuje, a pod čijom će krošnjom odmarati i ostali velikani.